

DOI 10.31558/2307-2318.2022.2.18

УДК 330.341

JEL: O10, O39, R10

Новицька М.В.,

здобувач ступеня доктора філософії,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ORCID: 0000-0002-8187-8274

e-mail: official5520@gmail.com

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕНЬ ТЕРМІНУ «ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА»

Виділені досягнення цифровізації мають стати новим джерелом інноваційного розвитку українських суб'єктів господарювання всіх видів економічної діяльності, оскільки ці досягнення призводять до цифрової трансформації базових елементів бізнес-моделей і процесів. А саме: відбувається заміна каналів та способів взаємодії з клієнтом (постачальником, партнером) на цифрові, з'являються нові джерела збору та накопичення даних (інтернет речей, мобільні обчислювальні пристрої), обсяги інформації та даних зростають експоненційно.

До досягнень цифровізації суспільства слід віднести такі: глибоке проникнення ІТ у соціально-економічні сфери, створення умов постійної генерації потоку цифрових даних та її обробки, готовність громадян до використання цифрових технологій, державну політику сфері ІТ. Активне використання громадянами ІТ у ділових та особистих комунікаціях дозволяє збирати дані (цифрові сліди) про їхню активність, взаємодії з мобільними додатками, веб-сервісами, місце та час взаємодій. Зростає популярність нових каналів для спілкування суб'єктів господарювання з клієнтами і партнерами, наприклад, через месенджери. Внаслідок прискорення інформаційних потоків багаторазово зростає обсяг науково-технічних та соціально-економічних інформаційних ресурсів, що становлять цінність для інноваційної діяльності. Інтенсивний розвиток ІТ-інфраструктури призводить до зростання доступних в економіці обчислювальних потужностей, які можуть бути одночасно задіяні при обробці та передачі зростаючого обсягу інформації. Важливим у розвитку цифрової економіки країни є створення нормативно-правового забезпечення у сфері використання ІТ та інформації.

В роботі представлено аналіз аналіз теоретичних та методологічних положень формування поняття «цифрова економіка» у контексті сучасних трендів на цифровізацію суспільного життя та виведено власне визначення понять «цифровізація» та «цифрова економіка».

Ключові слова: цифровізація, цифрова економіка, інноваційні процеси, діджиталізація, цифрова трансформація.

Табл. – 1. Літ. – 14.

Novytskaya M.,

Postgraduate,

Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi

ORCID: 0000-0002-8187-8274

e-mail: official5520@gmail.com

COMPARATIVE ANALYSIS OF DEFINITIONS OF THE TERM «DIGITAL ECONOMY»

The highlighted achievements of digitization should become a new source of innovative development of Ukrainian business entities of all types of economic activity, as these achievements lead to the digital transformation of the basic elements of business models and processes. Namely: channels and methods of interaction with the client (supplier, partner) are replaced by digital ones, new sources of data collection and accumulation (Internet of Things, mobile computing devices) appear, volumes of information and data grow exponentially.

Among the achievements of digitalization of society should be attributed the following: deep penetration of IT into socio-economic spheres, creation of conditions for constant generation of digital data flow and its processing, readiness of citizens to use digital technologies, state policy in the field of IT. Active use of IT by citizens in business and personal communications allows collecting data (digital footprints) about their activity, interactions with mobile applications, web services, place and time of interactions. The popularity of new channels for business entities to communicate with clients and partners, for example, through messengers, is growing. As a result of the acceleration of information flows, the volume of scientific, technical and socio-economic information resources, which constitute value for innovative activity, increases many times. The intensive development of the IT infrastructure leads to the growth of computing power available in the economy, which can be simultaneously used in the processing and transmission of a growing amount of information. Important in the development of the country's digital economy is the creation of legal support in the field of IT and information use.

The work presents an analysis of the theoretical and methodological provisions of the formation of the concept of «digital economy» in the context of modern trends in the digitalization of social life, and the actual definition of the concepts of «digitalization» and «digital economy» is derived.

Keywords: digitization, digital economy, innovation processes, digitization, digital transformation.

Tab. – 1. Ref. – 14.

Постановка проблеми. Прискорений науково-технічний прогрес призводить до появи та швидкого поширення нових інформаційних технологій у суспільстві – так званої цифровізації суспільства. Економічні системи багатьох країн знаходяться у пошуку ефективних шляхів використання досягнень цифровізації суспільства для економічного зростання. Однією із стратегічних цілей України є розвиток цифрової економіки, що характеризується зростанням економічної ефективності господарської діяльності суб'єктів за рахунок використання досягнень цифровізації суспільства. Завдяки державній політиці було досягнуто значного прогресу в галузі побудови інформаційного суспільства та електронного уряду. Державна програма має на меті отримання соціальних ефектів за рахунок інформаційно-технологічного розвитку, а мета Національної програми – зростання економіки.

Аналіз останніх досліджень. Актуальність та значимість проблеми розвитку цифрової економіки визначає її центральне місце у дослідженнях українських та зарубіжних науковців.

Цифрова економіка як стратегічна мета інноваційних процесів в економічних системах розкривається у наукових працях таких учених як: Верескун М., Колосок В., Гаврилюк О., Проданова Л., Якушев О., Карплюк С., Личковська М., Петренко Н., Струтинська І., Тульчинська С. та інші.

Вчені, які виділили цифровий етап у соціально-економічному розвитку, – Тапскотт Д., Кайдзюн Г., Йоль М., Еспінос А. – формулюють теоретичні положення цифрової економіки. У їхніх роботах показано низку технологічних і соціальних факторів, що призвели до формування масштабного явища цифрової економіки в суспільстві, що розглядається з різних позицій.

Мета роботи. Дослідження та порівняльний аналіз теоретичних та методологічних положень формування поняття «цифрова економіка» у контексті сучасних трендів на цифровізацію суспільного життя.

Виклад основного матеріалу. Нині цифрові технології є одним із головних двигунів зростання та технологічного розвитку світової економіки. Впровадження цифрових технологій сприяє підвищенню конкурентоспроможності різних секторів світової економіки, створенню нових можливостей для бізнесу у плані підключення до цифрових глобальних ланцюжків створення вартості, появи нових ринків та ніш, прискореному виведенню нових цифрових товарів на світовий ринок. Процес цифровізації не відбувається одночасно в різних країнах світу, у зв'язку з чим спостерігається певний розрив у ступені цифровізації національних економік, що породжує цифрову нерівність і, як наслідок, посилення залежності країн від розвинених країн. Політика, правові норми, традиції та культура, досягнутий рівень економічного розвитку, рівень освіти та власної технологічної бази, а також багато інших факторів відіграють істотну роль у процесі цифрової трансформації економіки тієї чи іншої країни.

У табл. 1 наведено порівняння зміни рейтингових позицій світових країн-лідерів за рівнями глобальної та цифрової конкурентоспроможності суспільства та України.

Таблиця 1

**Динамічна зміна в рейтингових позиціях країн
за індексами глобальної та цифрової конкурентоспроможності**

Країна	Рейтинг за GCI, 2020 р.	Рейтинг за GCI, 2021 р.	Зміна рейтингу	Цифровий рейтинг за WDCI, 2020 р.	Цифровий рейтинг за WDCI, 2021 р.	Зміна рейтингу
Швейцарія	3	1	+2	6	6	0
Швеція	6	2	+4	4	3	+1
Данія	2	3	-1	3	4	-1
Нідерланди	4	4	0	7	7	0
Сінгапур	1	5	-4	2	5	-3
Норвегія	7	6	+1	9	9	0
Гонконг	5	7	-2	5	2	+3
Тайвань, Китай	11	8	+3	11	8	+3
ОАЕ	9	9	0	14	10	+4
США	10	10	0	1	1	0
Україна	55	54	+1	58	54	+4

Джерело: складено автором на основі [14]

Нажаль, Україна продовжує займати найнижчі позиції і входить до переліку 10 найгірших країн світу за цифровим рейтингом (54 місце із 64 країн в цифровому рейтингу 2021 р.).

Проаналізуємо визначення термінології цифрової економіки, що існують в сучасній науковій літературі.

Термін «цифрова економіка» був введений ще у 1995 р. Доном Тапскоттом. У розумінні вченого це діяльність, в якій ключову роль відіграють цифрові дані (бінарні, інформаційні тощо). Тобто, цифрова економіка – це тип економіки, що характеризується активним впровадженням та практичним використанням цифрових технологій збору, зберігання, обробки, перетворення та передачі інформації у всіх сферах людської діяльності. Цифрова економіка належить до широкого спектра економічної діяльності, що використовує оцифровану інформацію та знання як ключові фактори виробництва. Вона не є окремим сектором ВВП, а пронизує всі сектори економіки, створюючи нові сегменти та навіть галузі. Це стимулює трансформацію традиційної економіки в таку, яка створює ресурси, а не споживає їх [12].

«Цифрова економіка», «digital-економіка», «економіка на вимогу», «GAFAноміка» – це поняття, що описують сьгоднішні тренди розвитку економіко-інформаційних відносин. Загалом усі ці терміни описують тип економіки, в якій основним засобом виробництва є числові та текстові дані. На практиці цифрова економіка – це перш за все економіка, орієнтована на споживача (економіка попиту), тобто здатність держави надавати різні види послуг. Зокрема, громадяни можуть отримати інформацію, запити, повідомлення, відповіді на запити, електронні платежі тощо, не виходячи з дому. Крім того, це інтернет-магазини, інтернет-банкінг, месенджери та інші соціальні мережі для миттєвих замовлень, маркет необмеженого вибору товарів і послуг. Цифровізація економіки відбувається через цифрові інновації у сферах суспільного життя, таких як освіта, медицина, державне управління та прямий бізнес [3].

Цифровізація – це наповнення реального світу електронними та цифровими пристроями, інструментами та системами, створення електронного комунікаційного обміну між ними, що фактично створює нерозривну взаємодію між віртуальним і фізичним, тобто створює кіберфізичний простір. Головною метою цифровізації є досягнення цифрової трансформації існуючих і створення нових секторів економіки, а також перетворення сфер життя на нові, більш ефективні та сучасні. Такого зростання можна досягти шляхом інтеграції ідей, заходів, ініціатив та програм, пов'язаних із цифровізацією, у, наприклад, національні, регіональні та галузеві стратегії та програми розвитку нашої країни. Цифровізація це механізм росту економіки за допомогою технологічних можливостей, які позитивно впливають на ефективність, результативність, вартість і якість економічної, державної та приватної діяльності [11].

Цифрова трансформація – це перехід до нового способу ведення бізнесу через стратегічне партнерство всіх зацікавлених сторін, одночасну розробку програмного забезпечення, впровадження цифрових технологій та цифрових послуг на основі цифрової трансформації та оцінки рівня цифрових технологій підприємства [7].

Цифровізація – це запровадження цифрових технологій у всі аспекти життя: від звичайного спілкування до промислового виробництва, від предметів побуту до дитячих іграшок та одягу. Це переведення біологічної та фізичної систем у кібербіологічну та кіберфізичну (поєднання фізичної та обчислювальної складових). Перенесення діяльності з реального світу у віртуальний (онлайн) світ [8].

Цифрова економіка (англ. Digitaleconomy) – економіка, заснована на цифрових комп'ютерних технологіях. А також під цифровою економікою іноді розуміють

інтернет-економіку або веб-економіку. «Цифрова економіка» все більше поєднується з традиційною економікою, ускладнюючи чітке розмежування. Цифрова економіка стосується виробництва, продажу та постачання продукції через комп'ютерні мережі [5].

Сьогодні термін «цифровізація» використовується для опису змін, які виходять за рамки простої заміни аналогових або фізичних ресурсів цифровими. Наприклад, він не тільки перетворює книги в електронний ресурс, але й надає інтерактивні та мультимедійні ресурси в цілому. Отже, процес уже може стати онлайн-діалогом між різними сторонами освітнього процесу. Цифровізація – це свого роду зміна парадигми в тому, як ми думаємо, як ми працюємо, як ми взаємодіємо з навколишнім середовищем і один з одним, де технологія є інструментом, а не метою. Якщо говорити простіше, то цифровізація спрощує навчальний процес, робить його гнучким до сучасних реалій, а отже, сприяє формуванню конкурентоспроможних фахівців [4].

Під цифровою економікою розуміють вид економіки, в якій основними факторами та інструментами виробництва є цифрові дані і мережеві транзакції, а також їх використання як ресурсів, що дозволяє значно підвищити ефективність операційної продуктивності і вартість отриманих продуктів і послуг. Цифровізація – це наповнення фізичного світу електронними та цифровими пристроями, інструментами та системами, а також створення електронної комунікаційної взаємодії між ними [13].

Цифрова економіка – це економіка, яка розвивається на основі цифрових комп'ютерних технологій, інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), проте, на відміну від інформатизації, цифрова трансформація не обмежується впровадженням інформаційних технологій, а докорінно змінює галузі та бізнес-процеси, засновані на Інтернеті та нових технологіях цифрові технології [9].

З точки зору науки цифровізація – це процес розвитку економіки, суспільства, промисловості, техніко-технічних, організаційних, управлінських та інших суспільних відносин, зміна орієнтації об'єктивних цілей внаслідок розвитку інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій. Для більшості професіоналів і підприємців цифровізація – це спосіб змінити загальну бізнес-модель підприємницької діяльності з метою досягнення нових і вдосконалених функцій роботи для отримання конкурентної переваги, створення додаткової вартості та підвищення ефективності існуючих бізнес-процесів. Органи державної влади, а саме Кабінет Міністрів України, трактують цифровізацію як фізичне насичення суспільства електронними та цифровими пристроями для прискореного обміну інформацією між людьми, що може поступово стирати межі між віртуальним і фізичним світами. Суспільство розглядає цифровізацію як новий стандарт національного розвитку, заснований на щоденному використанні та широкому застосуванні цифрових технологій, що забезпечить ефективність обміну даними та швидкість доступу до інформаційних баз знань. Аналіз наукової літератури показує, що специфіка визначення категорії «цифровізація» безпосередньо залежить від суб'єкта визначення, який є неоднозначним у трактуванні досліджуваного поняття та підкреслює суперечливість деяких пунктів твердження [10].

Цифрова економіка – це динамічна та інноваційна економіка, основою якої є інновації та інформаційно-комунікаційні технології, які активно впроваджуються у всі форми економічної діяльності та суспільного життя, що може підвищити ефективність та конкурентоспроможність окремих підприємств, економічного та соціального життя. рівень життя населення [6].

Таким чином, проаналізувавши різні визначення терміну «цифрова економіка», можемо зробити висновок, що загалом під «цифровізацією» розуміється процес

переносу у цифрове середовище функцій і бізнес-процесів, що раніше виконувалися людьми та організаціями, який передбачає впровадження інформаційних технологій у кожний окремих аспект діяльності. Відповідно до цього, цифрова трансформація (Digital Transformation) – це докорінні й усеосяжні зміни у виробничих і управлінських процесах, пов'язані з тотальною заміною аналогових систем цифровими, а також широким застосуванням цифрових технологій, які охоплюють не лише виробничу і управлінську діяльність, а й призводять до змін в організаційній структурі і бізнес-моделях виробничих компаній. Тобто для збереження конкурентоспроможності підприємства мають як найшвидше переводити свої виробничі, управлінські і бізнес-процеси у цифровий формат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верескун М. В., Колосок В. М., Колосок Е. В. Вплив цифрової трансформації на управління промисловими підприємствами. *Підприємництво і торгівля*. 2021. №30. С. 11-16.
2. Гаврилюк О., Якушев О., Проданова Л., Якушева О., Козловская С. Цифровой банкинг и электронная коммерция в контексте цифровизации управления бизнесом. *Финансово-кредитная деятельность: проблемы теории и практики*. 2021. №5 (40). С. 4-15.
3. Жекало Г. І. Цифрова економіка: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. №26. С.56-60.
4. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку*. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. К, 2019. С. 191.
5. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2016. №6. С. 105-112.
6. Личковська М. Р., Меджидова В. О. Цифровізація економіки: нові можливості та проблеми підвищення інноваційної спрямованості праці і професійної мобільності. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. №27. С. 93-98.
7. Нікітін Ю. О., Кульчицький О. І. Цифрова парадигма як основа визначень: цифровий бізнес, цифрове підприємство, цифрова трансформація. *Маркетинг і цифрові технології*. 2019. №4. Т. 3. С. 77-87.
8. Петренко Н. О., Машковська Л.В. Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2020. №2. С. 112-119.
9. Пищуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Київ. Видавництво «Заповіт», 2020. 274 с.
10. Руденко М.В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи. *Економіка та держава*. 2018. №11. С. 61-65.
11. Струтинська І.В. Дефініції поняття «цифрова трансформація». *Економіка та управління підприємствами*. 2019. №48. С.91-96.
12. Тульчинська С.О., Корзун Л.С. Цифровізація як засіб трансформації економіки України. *Збірник наукових праць «Актуальні проблеми державного управління»*. 2021. № 83. Т. 2. С.52-59.
13. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-1>.
14. Расвнева О. В., Аксьонова І. В., Бровко О. І. Порівняльний рейтинговий аналіз стану та тенденцій діджиталізації українського суспільства та економіки. *Економіка та управління національним господарством*. 2021. № 4 (50). С. 56-66.

REFERENCES

1. Vereskun, M.V., Kolosok, V.M., Kolosok, E.V. (2021). Vplyv cyfrovoy transformacii na upravlinnja promyslovymy pidpryjemstvamy [The influence of digital transformation on the management of industrial enterprises]. *Entrepreneurship and trade*, 30, 11-16.
2. Gavrilyuk, O., Yakushev, O., Prodanova, L., Yakusheva, O., Kozlovskaya, S. (2021). Cyfrovij bankyng y elektronnaia kommercyja v kontekste cyfrovizacii upravlenija biznesom [Digital banking and electronic commerce in the context of digitization of business management]. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 5 (40), 4-15.
3. Zhekalo, G. I. (2019). Cyfrova ekonomika: problemy ta perspektyvy rozvytku [Digital economy: problems and prospects for development]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 26, 56-60.
4. Karpluk, S. O. (2019). Osoblyvosti cyfrovizacii osvith'ogo procesu u vyshnij shkoli [Peculiarities of digitization of the educational process in higher education] Information and digital educational space of Ukraine: transformational processes and development prospects. Materials of the methodological seminar of the National Academy of Sciences of Ukraine. April 4, 2019, 191.
5. Kolyadenko, S. V. (2016). Cyfrova ekonomika: peredumovy ta etapy stanovlennja v Ukraïni i u sviti [Digital economy: prerequisites and stages of formation in Ukraine and in the world]. *Economy. Finances. Management*, 6, 105-112.
6. Lychkovska, M.R., Medzhidova, V.O. (2019). Cyfrovizacija ekonomiky: novi mozhlyvosti ta problemy pidvyshhennja innovacijnoi sprjamovanosti praci i profesijnosti mobilnosti [Digitization of the economy: new opportunities and problems of increasing the innovative orientation of work and professional mobility]. *International economic relations and the world economy*, 27, 93-98.
7. Nikitin, Yu.O., Kulchytskyi, O.I. (2019). Cyfrova paradygma jak osnova vyznachen': cyfrovij biznes, cyfrove pidpryjemstvo, cyfrova transformacija [The digital paradigm as the basis of definitions: digital business, digital enterprise, digital transformation]. *Marketing and digital technologies*, 4, 3, 77-87.
8. Petrenko, N.O., Mashkovska, L.V. (2020). Cyfrovizacija derzhavnyh administratyvnyh poslug v Ukraïni: normatyvno-pravovi aspekty [Digitization of public administrative services in Ukraine: regulatory and legal aspects]. *Law and society*, 2, 112-119.
9. Pyshchulina, O. (2020). Cyfrova ekonomika: trendy, ryzyky ta social'ni determinanty [Digital economy: trends, risks and social determinants]. Kyiv, «Zapovit» Publishing House, 274.
10. Rudenko, M.V. (2018). Cyfrovizacija ekonomiky: novi mozhlyvosti ta perspektyvy [Digitalization of the economy: new opportunities and prospects]. *Economics*, 11, 61-65.
11. Strutynska, I.V. (2019). Definiciji ponjattja «Cyfrova transformacija» [Definitions of the term «Digital transformation»]. *Economics and enterprise management*, 48, 91-96.
12. Tulchynska, S.O., Korzun, L.S. (2021). Cyfrovizacija jak zasib transformacii ekonomiky Ukraïny [Digitization as a means of transforming the economy of Ukraine]. *Collection of scientific works «Actual problems of public administration»*, 2, 83, 52-59.
13. Ukraïna 2030E – kraïna z rozvynutoju cyfrovoju ekonomikoju [Ukraine 2030E is a country with a developed digital economy]. <https://strategy.uifuture.org/kraïna-z-foroventoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-1>.
14. Raevneva, O. V., Aksyonova, I. V., Brovko, O. I. (2021). Porivnjal'nyj rejtyngovyj analiz stanu ta tendencij didzhitalizacii Ukraïns'kogo suspil'stva ta ekonomiky [Comparative rating analysis of the state and trends of digitization of Ukrainian society and economy]. *Economy and management of the national economy*, 4 (50), 56-66.